

לנצח את הבירוקרטיה לאחר פטירה

סודות, דרמות וצוואות שלא כדאי לכתוב

מרצה: עו"ד ענבל כספי גאון | מומחית לדיני ירושות וצוואות



למה אנחנו כאן היום?

היום נצלול לעולם שרובנו נמנעים מלחשוב עליו – מה יקרה לרכוש שלנו אחרי שנלך מהעולם הזה. זו שאלה שאף אחד לא אוהב לעסוק בה, אבל היא אחת השאלות החשובות ביותר שנוכל לתת עליה מענה בחיינו.

הסיפור שמניע אותנו: לפני מספר שנים הגיעה אליי אישה בשנות השבעים לחייה שרצתה לערוך צוואה. כששאלתי אותה מה מניע אותה, היא סיפרה שהייתה בהלוויה של חברה קרובה, ושם ראתה את ילדיה של החברה – שהיו קרובים כל חייהם – רבים בקולי קולות על הירושה, עוד לפני שהגופה הגיעה לקבר.



❏ **"אני לא רוצה שזה יקרה למשפחה שלי" – וזו בדיוק הנקודה. צוואה טובה היא לא רק מסמך משפטי – היא מתנה אחרונה שאנחנו נותנים למשפחה שלנו. מתנה של בהירות, של שקט נפשי, ושל מניעת סכסוכים.**

מה נלמד היום?

01

יסודות דיני הירושה

מהי צוואה, מדוע היא חשובה, והעקרונות המשפטיים הבסיסיים

03

עריכת צוואה נכונה

המדריך המעשי לכתיבת צוואה שתעמוד במבחן בית המשפט

05

טעויות להימנע מהן

הטעויות הנפוצות ביותר והשלכותיהן ההרסניות

02

ארבעת סוגי הצוואות

כל סוג צוואה, היתרונות והחסרונות, ומתי להשתמש בכל אחת

04

סיפורים מרתקים

מקרים אמיתיים מהפסיקה הישראלית והבינלאומית

06

לקחים מעשיים

צ'קליסט וכלים שתוכלו לקחת הביתה ולהשתמש בהם

פרק א': מהי צוואה?

ההגדרה המשפטית

צוואה היא מסמך משפטי חד-צדדי שבו אדם קובע מה ייעשה ברכושו לאחר מותו. חוק הירושה, התשכ"ה-1965, הוא החוק המרכזי שמסדיר את הנושא בישראל.

נקודה קריטית להבנה: צוואה היא הדרך היחידה שבה אדם יכול לקבוע מה יהיה גורל רכושו אחרי מותו. ללא צוואה, הרכוש יחולק לפי סדר הירושה הקבוע בחוק – ולא תמיד זה מה שהמנוח היה רוצה.

חוק הירושה הישראלי מבוסס על המשפט האנגלי, עם השפעות מהמשפט העברי. הוא נחקק בשנת 1965 והוא מהחוקים המתקדמים בעולם במתן חופש לצווי.



שלושה עקרונות יסוד בדיני צוואות

עקרון האישיות

צוואה היא מסמך אישי ביותר. **אי אפשר לתת ייפוי כוח** לאדם אחר לכתוב צוואה בשמנו. האפוטרופוס לא יכול לכתוב צוואה עבור החסוי.

זו החלטה שרק האדם עצמו יכול לקבל – אף אחד לא יכול לעשות זאת בשבילו, גם לא בן הזוג, גם לא הילד, גם לא עורך הדין. המצווה חייב להיות נוכח, מודע, ומביע את רצונו בעצמו.

עקרון ההדירות

צוואה ניתנת לשינוי בכל עת. **כל עוד המצווה בחיים ובכשירות משפטית**, הוא יכול לכתוב צוואה חדשה, לשנות את הקיימת, או לבטל אותה לחלוטין.

הצוואה האחרונה בזמן היא זו שתקפה. זה אומר שצוואה שנכתבה אתמול גוברת על צוואה שנכתבה לפני 20 שנה – גם אם הצוואה הישנה הייתה מפורטת יותר או נעשתה בפני נוטריון.

עקרון חופש הציווי

בניגוד לחלק ממדינות העולם, בישראל יש **חופש מוחלט לצוות**. אין "חלק שמור" לילדים או לבן הזוג. אדם יכול להוריש את כל רכושו לעמותה לחתולים משוטטים אם ירצה בכך.

זה נשמע קיצוני, אבל זו הזכות שלו. המחוקק הישראלי בחר בגישה של כבוד לרצון המנוח – גם אם הרצון הזה נראה לנו משונה או לא הוגן.

מה קורה ללא צוואה?

כאשר אדם נפטר ללא צוואה, הרכוש שלו יחולק לפי "**סדר הירושה**" הקבוע בחוק הירושה. זהו סדר היררכי שנקבע על ידי המחוקק והוא אינו ניתן לשינוי ללא צוואה.

סדר הירושה על פי חוק:

1. **בני הזוג והילדים** – בדרך כלל בן הזוג מקבל חצי והילדים משתתפים בחצי השני
2. **ההורים** – אם אין בן זוג או ילדים
3. **האחים** – אם אין ילדים והורים
4. **הסבים והסבתות** – במעגלים רחוקים יותר
5. **המדינה** – אם אין יורשים כלל

דוגמה מעשית:

אב שהתגרש, התחתן שוב, ויש לו ילד מהנישואין הראשונים ושני ילדים מהנישואין השניים. הוא מת ללא צוואה.

התוצאה: אשתו השנייה מקבלת חצי, ושלושת הילדים (כולל הילד מהנישואין הראשונים) מתחלקים בחצי השני. זה עשוי להפתיע רבים – במיוחד את האישה החדשה שחשבה שהיא מקבלת הכל.

פרק ב': ארבעת סוגי הצוואות

המחוקק הישראלי הכיר בארבעה סוגים

כל סוג צוואה נועד לענות על צורך אחר, למצב אחר. אין סוג "הכי טוב" – יש רק את הסוג המתאים ביותר לנסיבות שלכם.



צוואה בעדים

הנפוצה ביותר – נכתבת או מוקלדת, נחתמת בפני שני עדים



צוואה בכתב יד

הפשוטה והאינטימית – כל הצוואה בכתב ידכם, עם תאריך וחתימה



צוואה בעל פה

הדרמטית ביותר – רק במצבי חירום, תקפה חודש אחד בלבד



צוואה בפני רשות

המוגנת ביותר – נאמרת או נמסרת בפני שופט, רשם, או נוטריון

סוג ראשון: צוואה בכתב יד

מהי צוואה בכתב יד?

זוהי הצוואה הפשוטה ביותר מבחינה טכנית: האדם **כותב את כל הצוואה בכתב ידו**, מציין תאריך, וחותם. זהו. אין צורך בעדים, אין צורך בעורך דין, אין צורך בנוטריון.

היתרונות:

- פשטות מוחלטת – אפשר לכתוב צוואה בשלוש בלילה
- פרטיות מלאה – לבד בבית, בלי שאף אחד יידע
- עלות אפס – רק נייר ועט
- גמישות – אפשר לשנות בכל רגע

החסרונות:

- אם כתב היד לא ברור – הצוואה עלולה להיפסל
- אם התאריך חסר – בעיה משפטית
- אם החתימה מפוקפקת – ייערך על כך
- קל יותר לטעון שמישהו זייף אותה
- קל "להעלים" אותה



סיפור מהשטח:

לקוח שאביו נפטר והשאיר צוואה בכתב יד על פתק קטן. הבעיה? **לא היה תאריך**. המשפחה נאלצה להוכיח מתי נכתבה הצוואה באמצעות מומחה לכתב יד שבחן את סוג הנייר, הדיו, ואפילו התבלות הפתק. זה עלה הון ולקח שנים.

סוג שני: צוואה בעדים

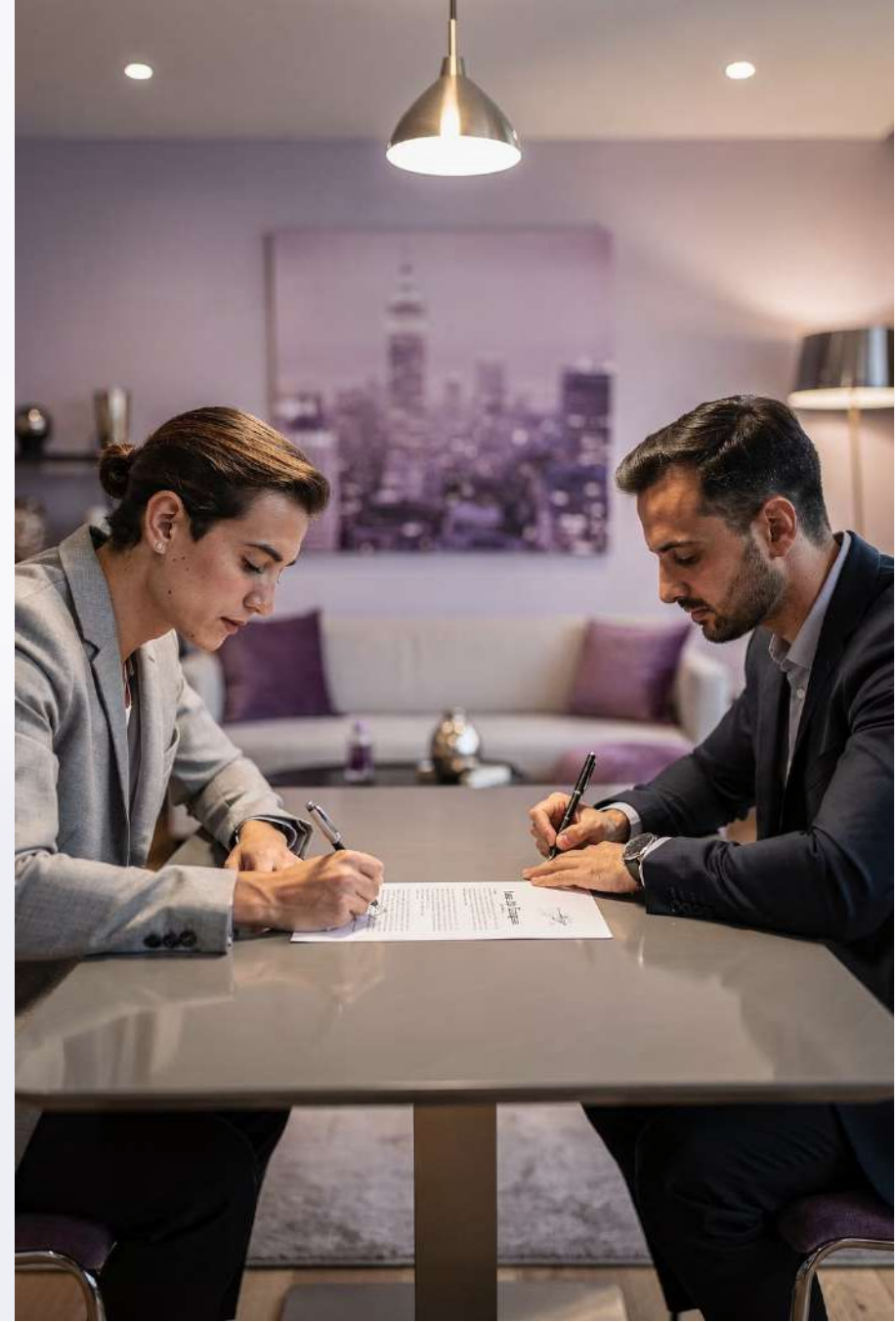
זוהי הצוואה הנפוצה ביותר בישראל. המצווה כותב או מקליד את הצוואה, מציין תאריך, חותם בפני שני עדים, ואומר להם שזו צוואתו. העדים חותמים גם הם.

היתרון הגדול

שני עדים מעידים שהמצווה חתם מרצונו החופשי. קשה יותר לערער על צוואה כזו. יש "ביטוח" שמישהו אחר ראה את המצווה חותם והוא היה צלול.

החיסרון המרכזי

צריך למצוא שני עדים **כשרים** – לא יורשים, לא קרובי משפחה של יורשים, לא קטינים, לא חסויים. זה יותר מורכב ממה שנשמע.



הטעות הנפוצה ביותר: העד המוטב

זהירות!

אנשים מבקשים מהילדים שלהם להיות עדים לצוואה. זו טעות קריטית!

החוק קובע:

אם היורש (או בן זוגו של היורש) חותם כעד על הצוואה, **העדות שלו פסולה**. במקרים מסוימים – אם אין מספיק עדים כשרים אחרים – כל הצוואה עלולה להתבטל.

למה החוק כך?

כדי למנוע ניגוד עניינים. עד צריך להיות אובייקטיבי ואין לו אינטרס בצוואה. אם הוא בעצמו מקבל ירושה, יש לו מניע לזייף או להשפיע על המצווה.

דוגמה למקרה אמיתי:



אב כתב צוואה שבה הוא משאיר הכל לבנו הבכור. הבן חתם כעד, יחד עם חבר של האב.

אחרי פטירת האב, האחים האחרים התנגדו. בית המשפט פסק: הבן הבכור לא יכול להיות עד כי הוא מוטב. נשאר רק עד אחד כשר. **הצוואה בוטלה**, והרכוש חולק לפי חוק הירושה – כלומר שווה בשווה בין כל האחים.

הבן הבכור, שהאב רצה שיקבל הכל, קיבל רק שליש.

מי יכול להיות עד כשר?



בגיר (מעל גיל 18)

קטין לא יכול להיות עד, גם אם הוא בן 17 ושלושה רבעים



לא יורש בצוואה

גם לא בן זוג של יורש, גם לא קרוב משפחה שעשוי לרשת



מבין את השפה

אם הצוואה בעברית והעד מבין רק רוסית – צריך מתרגם



כשיר משפטית

לא חסוי, לא מאושפז בפסיכיאטריה, לא סובל מליקוי שכלי

טיפ מעשי: השכנים הטובים, חברים קרובים, עמיתים לעבודה – אלו עדים מצוינים. **רק תוודאו שהם לא יורשים משנה** (למשל, אם אין ילדים והצוואה משאירה הכל לאישה, האחים יורשים משנה – אז אל תיקח אח כעד).

סוג שלישי: צוואה בפני רשות

מהי צוואה בפני רשות?

צוואה שנאמרת או נמסרת בפני **שופט**, **רשם לענייני ירושה**, או **נוטריון**. הרשות מאשרת שהמצווה הופיע בפניה, הביע את רצונו, והיה כשיר לעשות זאת.



היתרון הגדול ביותר

קשה מאוד לערער על צוואה כזו. הרשות משמשת כמעין "חותמת אובייקטיבית" על תקפות הצוואה. השופט או הנוטריון בחן את המצווה, שאל שאלות, וודא שהוא מבין מה הוא עושה.

זו הצוואה שנותנת את השקט הנפשי הגדול ביותר – גם למצווה וגם למשפחה. כמעט בלתי אפשרי להתנגד לה בהצלחה.

החסרונות

עלות: נוטריון גובה כמה מאות שקלים לפחות. רשם לענייני ירושה זול יותר אבל צריך לקבוע תור ולהגיע למשרדו.

חוסר פרטיות: יש גורם שלישי שיודע את תוכן הצוואה. אם זה חשוב לכם לשמור בסוד – זה עשוי להיות חיסרון.

סוג רביעי: צוואה בעל פה (שכיב מרע)

זוהי הצוואה הדרמטית ביותר. אדם שמרגיש שהוא **עומד למות** יכול לומר את רצונו האחרון בפני שני עדים. העדים רושמים זיכרון דברים וחותמים.

ההגבלה הקריטית	מתי זה רלוונטי?	האתגר המשפטי
הצוואה תקפה רק חודש אחד . אם האדם שרד יותר מחודש – הצוואה בטלה אוטומטית. אם הוא נפטר תוך חודש – היא תקפה.	חייל שנפצע קשה בקרב, אדם שעבר התקף לב חמור, חולה סופני שלא הספיק לערוך צוואה מסודרת, תאונת דרכים קשה.	להוכיח שהמצווה באמת האמין שהוא עומד למות . זה לא מספיק שהוא היה חולה קשה – הוא צריך להיות במצב של "מרגיש את מותו קרב".

סיפור מעניין: חייל שנפצע בלבנון אמר לחברו בפלוגה: "אם אני לא יוצא מזה, הכל לאמא שלי". החבר רשם את זה. החייל נפטר יומיים אחר כך. בית המשפט קיבל את הצוואה – למרות שהייתה קצרה ולא פורמלית, כי הנסיבות הוכיחו שהחייל ידע שהוא במצב מסוכן ביותר.



פרק ג': איך עורכים צוואה טובה? החלק הפרקטי

עכשיו נגיע לחלק שבו אתם תבינו מה ההבדל בין צוואה שתעמוד במבחן בית המשפט לבין צוואה שתגרום לשנים של התדיינות.

הדברים שנדון עכשיו הם תוצאה של עשרות שנים של פסיקה, אלפי תיקים, ומיליוני שקלים שבזבזו בבתי משפט – כל זה כי מישהו לא ידע איך לכתוב צוואה נכון.

כלל הזהב: בהירות מוחלטת

הטעות הנפוצה ביותר

אנשים כותבים: "הרכוש שלי יחולק בין ילדיי באופן שווה והוגן"

השאלות שיישאלו בבית המשפט:

- מה זה "שווה והוגן"?
- הדירה שווה מיליון, המכונית 100 אלף – זה שווה?
- מה עם התכולה? הריהוט? התמונות?
- מה עם הכספים בבנק?
- מה עם זכויות יוצרים? מה עם הפנסיה?

הדרך הנכונה

פרטו כל נכס בנפרד: 

- "הדירה ברחוב הרצל 15, תל אביב, תעבור לבני יוסי"
- "החשבון בבנק לאומי מספר 12345678 יחולק שווה בשווה בין כל ילדיי"
- "המכונית מסוג טויוטה קורולה, לוחית רישוי 12-345-67, תימכר והתמורה תחולק..."
- "התכולה בדירה תחולק בהסכמה, ואם לא יגיעו להסכמה תוך 90 יום – תימכר במכירה פומבית"

התייחסות לתרחישים עתידיים



הפתרון

"אם בני יוסי ילך לעולמו לפניי, חלקו יעבור לילדיו (נכדיי) שרה ודוד, שווה בשווה"



הבעיה

בלי תניית גיבוי, חלקו של היורש שנפטר יחולק בין שאר היורשים. הנכדים עלולים להישאר בלי כלום.



השאלה

מה קורה אם היורש נפטר לפני המצווה?

דוגמה נוספת לתרחיש:

"אם בתי מרים תהיה נשואה במועד פטירתי, חלקה יהיה שלה ושל צאצאיה בלבד, ולא יהיה חלק מנכסי בני הזוג המשותפים. אם תהיה גרושה או לא נשואה, חלקה יהיה רכושה הפרטי המוחלט."

תניה כזו **מגנה על הירושה** במקרה של גירושין עתידיים.

עדכון תקופתי – מדוע זה קריטי?

חיים משתנים. אנשים מתגרשים, מתחתנים שוב, נולדים נכדים, יורשים נפטרים, רכוש נמכר ונרכש. צוואה שנכתבה לפני 20 שנה עלולה להיות לא רלוונטית לחלוטין.

אירועים שמחייבים עדכון:

- נישואין (שלכם או של ילד)
- גירושין
- לידת ילד או נכד
- מות יורש
- רכישת נכס משמעותי
- מכירת נכס
- שינוי במצב הכלכלי

סיפור אמיתי:

אדם כתב צוואה בה הוריש את "הדירה שלי בתל אביב" לבנו הבכור. 

20 שנה אחר כך, הוא מכר את הדירה בתל אביב וקנה וילה בהרצליה. הבן הבכור טען שהוילה צריכה לעבור אליו.

בית המשפט דחה את הטענה: הדירה בתל אביב לא קיימת יותר, והצוואה לא התייחסה לווילה.

ההמלצה שלי:

לעבור על הצוואה אחת ל-3-5 שנים או אחרי כל אירוע משפחתי משמעותי.

זה לוקח שעה אחת ויכול לחסוך למשפחה שנים של סבל.

הפקדה ברשם הירושות – למה זה חשוב?



יתרון שלישי: קל למצוא

אחרי פטירה, המשפחה יכולה לפנות לרשם ולברר אם יש צוואה מופקדת. זה חוסך חיפושים במגירות ובארכיונים.



יתרון שני: אי אפשר "להעלים" אותה

אחד הטריקים הנפוצים במאבקי ירושה: יורש לא מרוצה "מאבד" את הצוואה. אם היא מופקדת ברשם – אי אפשר להעלים אותה.



יתרון ראשון: הצוואה לא תאבד

הצוואה שמורה במקום מוגן, מרכזי, ממוחשב. גם אם הבית שלכם נשרף, הצוואה קיימת.

העלות: סכום סמלי של כמה עשרות שקלים. זה ה"ביטוח" הזול ביותר שיש.

איך עושים את זה? מגיעים למשרד רשם לענייני ירושות עם הצוואה ותעודת זהות. הרשם רושם שקיימת צוואה (בלי לדעת מה בתוכה – זה נשאר סודי), ונותן לכם אישור הפקדה.

מה לא לכתוב בצוואה

יש דברים שאי אפשר לצוות בצוואה – גם אם תכתבו אותם, התנאי יהיה בטל והצוואה כולה עלולה להיפסל.

תנאי הנוגד תקנת ציבור

~~"אני מוריש את הדירה לבני בתנאי שיתגרש מאשתו"~~
~~"הבת שלי תקבל את הכסף רק אם היא תישאר רווקה"~~
תנאי כאלה בטלים מעיקרם כי הם נוגדים את **חופש הנישואין והגירושין**. בית המשפט ימחק את התנאי (ולפעמים את כל הסעיף).

תנאי דתי בעייתי

~~"הבן יירש רק אם יחזור בתשובה"~~
~~"הבת תקבל רק אם תתחתן עם יהודי"~~
הפסיקה מחולקת בנושא זה. חלק מבתי המשפט קיבלו תנאים כאלה, חלק דחו. זה תלוי במידת ה"כפייה" והפגיעה בחירות.
המלצה: אם רוצים להביע עמדה דתית, עדיף לכתוב "אני מקווה ומבקש שילדיי ימשיכו במורשת..." אבל לא להתנות בזה את הירושה.

תנאי בלתי אפשרי

~~"הדירה לבני אבל הוא לא יוכל למכור אותה לעולם"~~
אפשר לקבוע מגבלה זמנית (למשל, "לא ימכור את הדירה במשך 10 שנים"), אבל איסור נצחי על מכירה – בעייתי. זה נוגד את זכות הקניין.



פרק ד': הליך קיום הצוואה מה קורה אחרי הפטירה?

אחרי הפטירה, הצוואה לא נכנסת לתוקף אוטומטית. יש הליך משפטי שנועד לוודא שהצוואה אכן תקפה ושאין התנגדויות.

שלבי ההליך

הגשת בקשה



אחד היורשים או המנהל העיזבון מגיש בקשה לקיום צוואה לרשם לענייני ירושה. יש לצרף: תעודת פטירה, הצוואה המקורית, פירוט היורשים, פירוט הנכסים.

פרסום



הבקשה מפורסמת בעיתונות (בדרך כלל ב"ידיעות אחרונות" וב"מעריב"). יש **תקופת המתנה של 30 יום** שבה כל מי שמתנגד יכול להגיש התנגדות.

תקופת ההמתנה



אם לא הוגשה התנגדות תוך 30 יום, הרשם מוציא **צו קיום צוואה**. זהו מסמך שמאשר שהצוואה תקפה ושהיא תיכנס לתוקף.

אם יש התנגדות



נפתח הליך משפטי מלא. הרשם (או בית המשפט, במקרים מורכבים) בוחן את טענות המתנגדים, שומע עדויות, ומכריע אם הצוואה תקפה או לא.

חלוקת העיזבון



לאחר קיום הצוואה, מתחילה חלוקת העיזבון בפועל – העברת נכסים, מכירת נכסים, פירעון חובות, תשלום מיסים.

עילות להתנגדות לצוואה

מתי אפשר להתנגד לצוואה? החוק מכיר במספר **עילות** – סיבות משפטיות להתנגדות:

1. פגמים צורניים

הצוואה לא עומדת בדרישות החוק: אין תאריך, אין חתימה, העדים פסולים, כתב היד לא של המצווה, וכו'.

דוגמה: צוואה בעדים שבה חתם רק עד אחד (השני "שכח"). הצוואה פסולה.

2. העדר כשירות

המצווה לא היה כשיר לצוות: סבל מדמנציה, היה מאושפז בפסיכיאטריה, לא הבין מה הוא עושה, היה תחת השפעת סמים/אלכוהול.

דוגמה: אדם בשלבים מתקדמים של אלצהיימר כותב צוואה. הרופא המטפל מעיד שהוא לא הכיר את קרוביו. הצוואה תבוטל.

3. השפעה בלתי הוגנת

מישהו הפעיל לחץ על המצווה – בדרך כלל מטפל, בן זוג חדש, או מי שנמצא בקרבת המצווה בימיו האחרונים.

דוגמה: אישה צעירה מכירה קשיש עשיר בן 90. תוך חודשיים היא גרה איתו והוא משנה את הצוואה לטובתה. משפחתו תצליח כנראה לבטל את הצוואה.

4. תחבולה או מרמה

הצוואה זויפה, או שמישהו הטעה את המצווה לגבי תוכנה.

דוגמה: בן אומר לאביו הקשיש: "זה רק מסמך שנותן לי ייפוי כוח לנהל את הבנק שלך", אבל בפועל זו צוואה. אם זה יוכח – הצוואה תבוטל.

מהי "השפעה בלתי הוגנת"?

זו אחת העילות הנפוצות ביותר להתנגדות לצוואה, ואחת המורכבות ביותר להוכחה.

מה צריך להוכיח?

1. קיימת מערכת יחסים של תלות: המצווה היה תלוי במישהו – פיזית, רגשית, כלכלית
2. אותו אדם הפעיל השפעה: הוא זה שיזם את הצוואה, הזמין את עורך הדין, היה נוכח בעריכה
3. הצוואה מטיבה איתו באופן חריג: הוא מקבל את כל העיזבון, או חלק גדול ממנו, בניגוד למצופה



חשוב להבין: לא כל השפעה היא "בלתי הוגנת". הורה רשאי להעדיף ילד שטיפל בו. הבעיה מתחילה כשיש **ניצול של חולשה** – כשמישהו מנצל את מצבו הפיזי או הנפשי של המצווה כדי להשפיע עליו.

פרק ה': סיפורים מרתקים מהפסיקה הדרמות האמיתיות

עכשיו נגיע לחלק שכולם מחכים לו. הפסיקה הישראלית והבינלאומית מלאה במקרים מרתקים שממחישים את הכללים שלמדנו – ומוכיחים שהאמת תמיד מוזרה מהבדיה.



סיפור 1: הצוואה שנמצאה בארון

העובדות:

זוג מבוגר, נשוי 50 שנה. האיש נפטר, האישה מגישה את צוואתו לקיום – צוואה שמותירה לה את הכל. הילדים מקבלים את זה בהבנה. **שנתיים אחר כך**, האישה נפטרת.

הילדים מפנים את הדירה, ובתוך ארון ישן, מאחורי ערימת בגדים, **מוצאים צוואה אחרת של האב** – צוואה מאוחרת יותר בשנה, שבה הוא משאיר חלק משמעותי לעמותה לחקר הסרטן.



השאלות המשפטיות:

- האם הצוואה האחרונה תקפה? **כן** – הצוואה האחרונה בזמן גוברת
- האם האישה ידעה על הצוואה הזו? **זה המפתח**
- האם היא הסתירה אותה בכוונה? האם היא פעלה בחוסר תום לב?

מה פסק בית המשפט?

בית המשפט דן בשאלה האם האישה פעלה בחוסר תום לב. אם היא ידעה על הצוואה והסתירה אותה במכוון – היא לא רשאית ליהנות מהעזבון. בסופו של דבר, בית המשפט **קיבל את הצוואה האחרונה**. העמותה קיבלה את חלקה, והילדים קיבלו פחות ממה שחשבו.

הלקח: תמיד תיארכו צוואות. צוואה ללא תאריך היא מתכון לאסון משפטי. 

סיפור 2: צוואת הקטין

הרקע

נער בן 16 חלה במחלה סופנית. הוא יודע שהוא עומד למות.

הפטירה

הנער נפטר. החבר הכי טוב מגיש את הצוואה לקיום.
המשפחה מזועזעת.

1

2

3

4

המעשה

הוא כותב צוואה מפורטת שבה הוא מוריש את כל רכושו – מחשב, חסכונות, אוסף קלפי פוקימון – לחבר הכי טוב שלו.
לא למשפחתו.

הפסק

בית המשפט: **צוואה בטלה**. החוק קובע שרק מי שמלאו לו 18 יכול לצוות. אין חריגים.

גם אם הנער היה בוגר לגילו, גם אם הוא הבין בדיוק מה הוא עושה, גם אם הצוואה הייתה מנוסחת בצורה מושלמת – **היא בטלה**. החוק הוא נוקשה בנושאים מסוימים.
גיל 18 הוא קו אדום.

הלקח: יש כללים שבית המשפט לא יסטה מהם, גם במקרים הטרגיים ביותר.

סיפור 3: צוואות הדדיות – כשאחד מתחרט

המצב ההתחלתי:

בני זוג, ילנה ויוסף, עורכים צוואות הדדיות: כל אחד מוריש לשני את הכל. ולאחר מות שניהם – הכל יעבור לילדים, שרה ודוד. זה נראה הוגן. זה מה שמרבית הזוגות עושים.

התפנית:

ילנה נפטרת ראשונה. יוסף יורש הכל. שנה אחר כך, יוסף מתאהב באישה צעירה – ג'ני – ורוצה לשנות את הצוואה: להוריש הכל לג'ני. האם הוא יכול?

החוק:

סעיף 8א לחוק הירושה קובע שאחרי שאחד מבני הזוג נפטר, השני לא יכול לשנות את צוואתו באופן שפוגע בצד השלישי (הילדים במקרה הזה).

הרציונל:

ילנה הסכימה להוריש ליוסף כי ידעה שאחריה זה יגיע לילדים. לאפשר לו לשנות זאת אחרי מותה – זו הפרת הסכם, הפרת אמון.

התוצאה:

יוסף לא יכול להוריש הכל לג'ני. הילדים שרה ודוד מוגנים על ידי החוק.

סיפור 4: המטפלת שירשה הכל

זהו אחד המקרים הנפוצים והמורכבים ביותר בדיני ירושה – מטפלת זרה שמקבלת את כל העיזבון.

הסיפור:

שולה, קשישה בת 85, אלמנה, ללא ילדים. יש לה אחיינים שמבקרים מדי פעם (בעיקר בחגים). יש לה גם מטפלת פיליפינית צמודה – **נעמי** – שמטפלת בה 24 שעות ביממה כבר 8 שנים.

נעמי מאכילה אותה, מרחיצה אותה, מדברת איתה, יושבת לידה כשהיא בודדה. היא הפכה למשפחה בפועל.



שולה נפטרה. מסתבר שחודשיים לפני מותה היא ערכה צוואה חדשה שמותירה **הכל לנעמי**. האחיינים התנגדו וטענו **להשפעה בלתי הוגנת**.

השיקולים של בית המשפט

- האם שולה הייתה תלויה בנעמי? **מאוד**. נעמי הייתה כל עולמה
- האם נעמי הייתה מעורבת בעריכת הצוואה? **כן** – היא זו שהזמינה את עורך הדין הביתה
- האם הייתה ירידה קוגניטיבית? התיק הרפואי הראה **סימנים ראשונים של דמנציה**



הפסיקה

בית המשפט **פסל את הצוואה**. לא בגלל שנעמי הייתה אדם רע – יתכן שהיא באמת אהבה את שולה. אלא בגלל שמערכת היחסים יצרה **מצב כוח לא מאוזן** שבו קשה לקבוע שהצוואה משקפת רצון חופשי.



סיפור 5: הצוואה על המפית

העובדות:

איש עסקים, דוד בן 62, יושב במסעדה עם חבר. הוא מספר שיש לו מחלה קשה ושהרופאים נתנו לו עוד כמה חודשים. החבר מזועזע.

דוד לוקח מפית, כותב עליה בכתב ידו:

"כל הרכוש שלי לאשתי רחל. 15.3.2019. דוד כהן."

הוא חותם ונותן למפית לחבר: "שמור את זה, למקרה הצורך."

כמה שבועות אחר כך דוד נפטר. החבר מגיש את המפית לקיום צוואה.

השאלה המשפטית:

האם מפית של בית קפה היא צוואה תקפה?

מה פסק בית המשפט?

בית המשפט קיים את הצוואה.

למה? כי היא עומדת בדרישות צוואה בכתב יד:

- כתובה בכתב ידו של דוד ✓
- יש תאריך ברור ✓
- יש חתימה ✓
- התוכן ברור ומפורש ✓

החוק לא אומר שצוואה חייבת להיות על נייר מכובד או במשרד עורך דין. גם מפית, גם דף מחברת, גם גב של מעטפה – כולם כשרים.

הלקח: הצורה פחות חשובה מהתוכן, כל עוד הדרישות הבסיסיות מתקיימות. אבל עדיף לא לסמוך על זה – כתבו צוואה כמו שצריך. 

סיפור 6: הצוואה בוואטסאפ – העתיד כאן

ונסיים במקרה עכשווי שעדיין לא הוכרע סופית בפסיקה הישראלית, אבל הוא עתיד להיות אחד הנושאים החמים בשנים הקרובות:

המצב:

משה, איש עסקים בן 55, יודע שהוא נכנס לניתוח מסוכן. בלילה לפני הניתוח, הוא שולח הודעת וואטסאפ לבתו רונית:

"רונית שלי, אם יקרה לי משהו בניתוח מחר, את יורשת הכל. את הכי דאגת לי. אבא שלך. ❤️"

משה לא שורד את הניתוח. רונית מגישה את הודעת הוואטסאפ כ"צוואה".

השאלות המשפטיות:

- זו צוואה תקפה?
- יש כאן "כתב יד"?
- יש כאן "חתימה"?
- האם השולח מזוהה בוודאות?
- מה אם מישהו השתמש בטלפון של משה?
- מה אם ההודעה נמחקה או עודכנה?

הבעיה הגדולה:

קל מאוד לזייף הודעת וואטסאפ. קל לערוך. קל למחוק. קל להשתמש בטלפון של אדם אחר. אין "מקור פיזי" שאפשר לבדוק.

📌 **המלצה החד-משמעית שלי:** אל תסתמכו על צוואה דיגיטלית. עד שהפסיקה תתבהר (ואולי גם אחרי), עשו צוואה כמו שצריך – בכתב יד או בעדים.

פרק ו': מקרים ישראלים מפורסמים כשהפרטי הופך לציבורי

בפרק זה נסקור כמה מהמקרים המפורסמים ביותר בישראל – כאלה שהופיעו בכותרות, שעוררו דיונים ציבוריים, ושהשפיעו על דיני הירושה.



מקרה 1: עפרה חזה ז"ל – האהבה מול המשפחה

הרקע:

עפרה חזה, אחת הזמרות הגדולות בישראל, נפטרה בשנת 2000. לאחר מותה התגלע **מאבק עיזבון** בין משפחת חזה המורחבת לבין בעלה, **דורון אשכנזי ז"ל**, שהיה איתה בשנים האחרונות לחייה.

הסוגיות:

- האם הצוואה שכתבה עפרה הייתה בהשפעה בלתי הוגנת?
- מה היקף זכויותיו של בן הזוג?
- זכויות יוצרים וזכויות בביצועים – למי הם שייכים?



מה אפשר ללמוד מהמקרה:

גם כשיש אהבה גדולה, **המשפחות המורחבות נלחמות**. זכויות יוצרים של אמן הם נכס בעל ערך עצום – גם 20 שנה אחרי המוות. חשוב מאוד לקבוע בצוואה **מי יהיה מוסמך לנהל את המורשת האמנותית** – לא רק הכספית.

מקרה 2: יורם קניוק ז"ל – הגוף הוא לא רכוש

הצוואה הרוחנית

הסופר והמשורר יורם קניוק ביקש בצוואתו שגופתו **תיתרם למדע** – לפקולטה לרפואה לצורך מחקר וחינוך רפואי.

הלקח המשפטי

צוואה היא לא רק על כסף. היא גם על **הגוף**, על המורשת הרוחנית, על הדרך שבה אנחנו רוצים להיזכר.

כבוד המת

החוק הישראלי מכבד את רצון המת גם לגבי גופתו – איפה להיקבר, האם להתרים איברים, וכו'. אבל יש גבולות: למשל, אי אפשר לבקש להישרף (זה נוגד את ההלכה היהודית).

מקרה 3: דודו טופז ז"ל – שליטה מהקבר

הזמר והשחקן דודו טופז ז"ל הוריש לילדיו, אך קבע בצוואתו שחלק מהכסף יועבר להם רק כשיגיעו לגיל מסוים – 25, 30, 35. למה? כי הוא רצה להגן עליהם מפני עצמם.



מה ניתן ללמוד?

אפשר לקבוע **תנאים גיל** בצוואה כדי להגן על ילדים צעירים. זה לא נוגד תקנת ציבור – זה בעצם **אחראי**. אפשר אפילו להקים נאמנות – מנגנון משפטי שבו נאמן מנהל את הכסף עד שהיורש מגיע לגיל מסוים או מקיים תנאי מסוים.



מקרה 4: שושנה דמארי ז"ל – סכסוכים על סנטימנטים

לאחר פטירתה של הזמרת הגדולה שושנה דמארי, התגלעו סכסוכים על התכשיטים שלה – לא בגלל ערכם הכספי, אלא בגלל הערך הרגשי.

למה זה קורה?

פריטים סנטימנטליים – תכשיטים, תמונות, מכתבים, ספרים, חפצי אמנות – לפעמים שווים יותר מנדל"ן בעיני היורשים. כל אחד זוכר "אמא עם השרשרת הזו" ורוצה אותה.

איך נמנעים מזה?

אם יש לכם פריטים בעלי ערך רגשי – **פרטו אותם בצוואה:**

- "השרשרת הזהב עם התליון – לבתי שרה"
- "האוסף של תקליטי ג'אז – לבני דני"
- "אלבום התמונות המשפחתי – יישאר אצל הבכור ויועבר לדור הבא"

מקרה 5: ענת אלימלך ז"ל – הרצחת וגם ירשת?

זהו אחד המקרים הטרגיים והמורכבים ביותר בדיני הירושה הישראליים, שהוביל לתיקון חוק.

הסיפור הטרגי:

ענת אלימלך נרצחה בשנת 2003 על ידי בן זוגה. לאחר הרצח, הרוצח התאבד. על פי הסדר הירושה הרגיל, **משפחת הרוצח הייתה יורשת את ענת** (כי היא מתה לפניו ולא היו לה ילדים).

המשפחה של ענת זעקה: "איך יתכן? הוא רצח אותה והמשפחה שלו מרוויחה מזה?"



התיקון לחוק הירושה:

בעקבות המקרה הזה, הכנסת חוקה תיקון לחוק הירושה (תיקון מס' 4): **"מי שגרם למותו של אדם במתכוון, לא יירש אותו."**

התיקון מבהיר: רוצח מנושל אוטומטית מהזכות לרשת את קורבנו. גם משפחתו של הרוצח לא תירש דרכו.

הלקח: החוק הישראלי מבוסס על עקרונות של צדק ומוסר. אי אפשר "לרצוח ולרשת" – זה נוגד את תקנת הציבור הבסיסית ביותר. 



מקרה 6: מוני פנאן ז"ל – האם היורשים משלמים חובות?

מוני פנאן, איש עסקים שהיה מעורב ב"בנק האפור", התאבד והשאיר מאחוריו חובות ענקיים – עשרות מיליוני שקלים.

השאלה שכולם שאלו:

האם הילדים צריכים לשלם את החובות של אביהם? האם הם "יורשים" גם את החובות?

איך נמנעים מירשת חובות?

אפשר לוותר על הירושה. אם אתם יודעים שהעיזבון מלא בחובות – אתם יכולים להגיש ויתור על ירושה, ואז אתם לא צריכים לשלם כלום.
אבל צריך להחליט מהר – יש מגבלת זמן.

התשובה המשפטית

כן, אבל... היורשים יורשים גם את החובות – אבל רק **עד גובה העיזבון**.
אם העיזבון שווה 100 אלף והחובות 10 מיליון – היורשים משלמים 100 אלף ולא יותר. הם לא צריכים לשלם מהכיס שלהם.



פרק ז': נושאים מורכבים – ביו-אתיקה וטכנולוגיה

העידן החדש

הטכנולוגיה משנה הכל – כולל דיני ירושה. יש כיום סוגיות שהמחוקק של 1965 לא יכול היה לדמיין.

נושא 1: הזרע הקפוא – מי מחליט?

התרחיש:

חייל צעיר, לפני שיצא למבצע מסוכן, הקפיא זרע. הוא נפל בקרב. ההורים שלו רוצים להשתמש בזרע כדי להביא "נכד פוסט-מורטם" – ילד שייוולד אחרי מותו של בנם.

האישה/חברה של החייל אומרת: "לא! זה הזרע של בן הזוג שלי, רק אני מחליטה."



השאלות המשפטיות:

- זרע הוא "נכס" שעובר בירושה?
- מי הבעלים של הזרע – ההורים או בת הזוג?
- האם מותר לייצר ילד ללא הסכמה מפורשת של המת?
- מה המעמד המשפטי של ילד כזה? האם הוא יורש?

הפסיקה הישראלית התמודדה עם כמה מקרים כאלה, והדעות חלוקות. יש שופטים שאומרים: "אי אפשר להוליד ילד בלי הסכמה מפורשת." יש שופטים שאומרים: "זו הדרך היחידה להמשיך את השושלת."

עצה: אם אתם מקפיאים זרע/ביציות – **כתבו הוראות ברורות** מה יקרה במקרה של מוות. זה ימנע דרמות משפחתיות קשות.

נושא 2: קריפטו ואסימונים דיגיטליים – הכסף האבוד

אדם מת עם מיליונים בביטקוין. אף אחד לא יודע את הסיסמה ("המפתח הפרטי"). הכסף אבוד
לנצח. אי אפשר לשחזר אותו. אין שירות לקוחות של ביטקוין.

הבעיה

נכסים דיגיטליים שמורים ב"ארנקים דיגיטליים" שמוגנים בסיסמה. ללא הסיסמה – אי
אפשר לגשת לכסף. וברוב המקרים – אי אפשר לשחזר את הסיסמה.

הפתרון

רשמו את הסיסמאות במקום בטוח שהמשפחה תוכל לגשת אליו אחרי מותכם. אפשר
להשתמש ב"מנהל סיסמאות" שיש לו אפשרות ל"ורש דיגיטלי", או להשאיר הוראות אצל
עורך דין.

סיפור אמיתי מחו"ל: בקנדה, איש עסקים מת והשאיר 190 מיליון דולר בביטקוין. רק הוא ידע את
הסיסמה. למרות ניסיונות נרחבים – הכסף אבוד לנצח. האלמנה וה-76,000 לקוחות שלו איבדו
הכל.



נושא 3: חשבונות רשתות חברתיות – מי מנהל את הפייסבוק?

התרחיש:

אדם נפטר. הפייסבוק שלו הופך לאתר הנצחה – אנשים כותבים הודעות, משתפים זיכרונות. אבל יש גם הודעות פרטיות מביכות, תמונות שהמנוח לא היה רוצה שיפורסמו.

מי מוסמך לנהל את הפרופיל? מי יכול למחוק תוכן?



המצב המשפטי:

פייסבוק מציעה אפשרות של "איש קשר מורשת" – אדם שתמנו מראש שיוכל לנהל את הפרופיל שלכם אחרי המוות. הוא לא יוכל לקרוא הודעות פרטיות, אבל יוכל לעדכן סטטוס, לאשר בקשות חברות, וכו'.

בלי הגדרה כזו – המשפחה צריכה להגיש בקשה רשמית לפייסבוק + צו בית משפט, ואפילו אז לא תמיד מקבלים גישה.

עצה מעשית: היכנסו להגדרות של פייסבוק, גוגל, אינסטגרם – והגדירו "מנהל מורשת דיגיטלי". זה לוקח 5 דקות ויכול לחסוך סבל עצום. 



נושא 4: עוברים מוקפאים – למי הם שייכים?

זוג עבר טיפולי פוריות והקפיא עוברים. הם התגרשו. הבעל נפטר בתאונה. למי שייכים העוברים המוקפאים?

האם הם "נכס" שעובר בירושה?

☐

האם העוברים הם רכוש, כמו מכונית או דירה? זו שאלה מורכבת מבחינה אתית ומשפטית.

האם האישה יכולה להשתמש בהם ללא הסכמה?

☐

האישה הגרושה טוענת: "אלה העוברים שלי, אני רוצה להביא ילד." משפחת הבעל המת טוענת: "הוא התגרש, הוא לא היה רוצה שהיא תביא ילד שלו."

אין עדיין תשובה חד-משמעית

☐

הפסיקה עדיין מתגבשת. כל מקרה נבחן לגופו. הפתרון הטוב ביותר: לחתום על הסכם מראש – עוד בזמן הקפאת העוברים – מה יקרה במקרה של גירושין או מוות.



**Error Prevention-
-Take Care!**

פרק ח': טעויות קלאסיות והדרכים להימנע מהן

הטעויות ההרסניות

בפרק זה נעבור על הטעויות הנפוצות ביותר שאנשים עושים בעריכת צוואה – ואיך להימנע מהן.

טעות 1: "אני עדיין צעיר, יש לי זמן"

המיתוס:

"צוואה זה לזקנים. אני בן 40, בריא, אין לי על מה לדאוג."

המציאות:

אף אחד לא יודע מתי יבוא הסוף. תאונות דרכים, מחלות פתאומיות, אסונות – זה קורה. ומי שמשלם את המחיר הוא המשפחה שנשארת בלי הנחיות ברורות.

מקרה אמיתי:



גבר בן 35, נשוי, שני ילדים קטנים. "אני עוד צעיר, אין לי צוואה." נהרג בתאונת דרכים. האישה מגלה שחלק מהדירה רשומה על שם ההורים שלו (הם עזרו עם ההלוואה). היא נאלצה לנהל משא ומתן עם חמיה על הדירה שבה היא גרה – בזמן שהיא מנסה להתאושש מהאובדן ולטפל בילדים.

המסר: אין "גיל מתאים" לצוואה. ברגע שיש לכם משהו לאבד – רכוש, משפחה, עסק – צריך צוואה.



טעות 2: "הילדים שלי יתנהגו כמו מבוגרים"

הורים אומרים: "הילדים שלי קרובים. הם יחלקו הכל ביניהם בהסכמה. לא צריך צוואה."

מה באמת קורה:

- שלב 1: השבעה

כולם עדיין בשוק. אין מדברים על כסף.
- שלב 2: שבוע אחרי

מתחילים לשאול שאלות. "מה עם הדירה? מה עם החשבון בבנק?"
- שלב 3: חודש אחרי

הבן הבכור: "אבא הבטיח לי את המכונית." הבת הצעירה: "לא נכון! הוא אמר שאנחנו נחלק הכל שווה בשווה!"
- שלב 4: שנה אחרי

האחים לא מדברים כבר 8 חודשים. עורכי דין מעורבים. בית משפט.

הסיבה: כסף מוציא את הגרוע שבאנשים. גם האחים הכי קרובים – במתח של אבל, של פחד מהעתיד – יכולים להפוך לאויבים על סכום קטן.

טעות 3: העברה במתנה בחיים – הדרך המהירה לרחוב

הרעיון שנשמע טוב:

"למה לחכות? אני אתן לבן שלי את הדירה עכשיו, במתנה, ואני אמשיך לגור בה. זה ימנע בירוקרטיה אחרי המוות."

למה זה רעיון נורא:

- איבוד שליטה מוחלט: הבן יכול למכור את הדירה. אתם לא יכולים למנוע את זה
- גירושין של הבן: חצי מהדירה עלולה ללכת לגרושה שלו
- פשיטת רגל: נושים של הבן יכולים לעקל את הבית שאתם גרים בו
- מיסוי: הבן יאבד פטורים ממס שבח שהיו לכם



סיפור אמיתי: אם העבירה דירה לבן. הבן התמכר להימורים, צבר חובות, והנושים תפסו את הדירה. האם, בת 80, **פונתה לרחוב**. היא ניסתה לתבוע ביטול המתנה, אבל זה כמעט בלתי אפשרי.

הפתרון אם בכל זאת רוצים לתת בחיים:

עושים זאת עם הערת אזהרה בטאבו: הדירה של הבן, אבל הוא לא יכול למכור אותה, ולהורים יש זכות מגורים לכל החיים.

טעות 4: ידועים בציבור ופרק ב' – "אנחנו לא צריכים צוואה"

זוג חי ביחד שנים. הם לא נשואים רשמית, אבל הם "ידועים בציבור" או "פרק ב'". הם אומרים: "אנחנו כמו נשואים, אין לנו צוואה ויהיה בסדר."

הטעות הקטלנית:

החוק הישראלי **משווה כמעט לחלוטין** ידוע בציבור לנשוי. אם אחד מבני הזוג נפטר ללא צוואה, השני יכול לדרוש **חצי מהכל** – כולל מה שנצבר לפני שהכירו, כולל הפנסיה, כולל הזכויות בעסק.

הפתרון: חגורת בטיחות כפולה

- הסכם ממון (הסכם לחיים משותפים):** קובע מה שלי ומה שלך בזמן החיים.
- צוואה:** קובעת לאן הולך הרכוש אחרי המוות.

הסיכון לבן הזוג "העשיר"

יש לך דירה ועסק שבנית 20 שנה לפני שהכרתם. אתם יחד 3 שנים. אתה נפטר. היא יכולה לדרוש חצי מהדירה והעסק – כי אתם "ידועים בציבור".

טעות 5: שכחתי לעדכן את המוטבים בפנסיה וביטוחים

התרחיש:

התגרשת לפני 10 שנים. התחתנת שוב. יש לך ילד חדש. כתבת צוואה חדשה שמשאירה הכל לאישה החדשה והילד החדש.

אתה נפטר. **הפתעה:** כספי הפנסיה וביטוח החיים – 2 מיליון שקל – הולכים **לאשתך הראשונה!**

למה?

כי כספי קופות גמל, פנסיה וביטוח חיים **לא חלק מהעזבון**. הם לא עוברים על פי הצוואה! מה שקובע הוא מה שכתוב בטופס "מינוי מוטבים" שמילאת כשהתחלת לעבוד בגיל 25.



הפעולה שאתם צריכים לעשות מחר בבוקר:

1. התקשרו לסוכן הביטוח/קופת הגמל
 2. בדקו מי המוטבים הרשומים
 3. עדכנו אותם מיידית אם יש שינוי
- זה לוקח 10 דקות ויכול לחסוך קטסטרופה.

טעות 6: הגנה על הכסף מפני הכלות והחתנים – הטעות הגדולה

הורים אומרים: "אני רוצה שהכסף ילך לבת שלי, לא לבעלה." הם חוששים שבעוד 10 שנים הבת תתגרש, והבעל יקבל חצי מהירושה.

מה החוק אומר?

ירושה היא נכס חיצוני – היא לא מתחלקת בגירושין. אז מה הבעיה?

הבעיה: ערבוב נכסים

אם הבת מכניסה את כסף הירושה לחשבון משותף, או משלמת איתו משכנתא על הבית המשותף, או קונה איתו ריהוט לבית – **הכסף הופך למשותף!** בגירושין, הבעל יקבל חצי.



הפתרון בצוואה

מנגנון שנקרא "יורש אחר יורש" או הקמת נאמנות. אבל הכי פשוט – הוראה בצוואה שממליצה לילדים:

- לחתום על הסכם ממון לגבי כספי הירושה
- לשמור את הכסף בחשבון נפרד לחלוטין
- לא לערבב אותו עם הרכוש המשותף

פרק ט': צ'קליסט – איך עורכים צוואה
נכונה?

המדריך המעשי השלם

הגענו לחלק המעשי ביותר בהרצאה. זהו צ'קליסט צעד-אחר-צעד שתוכלו לקחת הביתה ולהשתמש בו.



צ'קליסט – שלב 1: הכנה והחלטות

1

רשמו את כל הנכסים שלכם

דירות, מכוניות, חשבונות בנק, תיקי השקעות, קופות גמל, פוליסות ביטוח, זכויות יוצרים, עסקים, חלקות קבר, אוספים – הכל. אם יש לכם קריפטו או נכסים דיגיטליים – כתבו גם אותם.

3

החליטו מי מקבל מה

היו ספציפיים. לא "הילדים שלי יקבלו שווה בשווה" אלא "הדירה ברחוב X תימכר, והתמורה תחולק שווה בשווה בין רונית, יוסי ודני". אם יש נכסים רגשיים (תכשיטים, אוסף בולים) – ציינו במדויק למי הם הולכים.

2

רשמו את כל החובות

משכנתאות, הלוואות, חובות לבנק, חובות לאנשים פרטיים. זה חשוב כי היורשים יורשים גם את החובות (עד גובה העיזבון).

4

בחרו מנהל/ת עיזבון

זה האדם שיהיה אחראי לבצע את הצוואה – למכור נכסים, לחלק את הכסף, לשלם חובות. בחרו מישהו שאתם סומכים עליו ושמסוגל לעמוד בלחץ.

צ'קליסט – שלב 2: הכתיבה בפועל

אם אתם עושים צוואה בכתב יד:

- כל הצוואה בכתב ידכם – אפילו מילה אחת מודפסת תפסול אותה
- כתבו את התאריך המלא בראש הצוואה
- חתמו בסוף בחתימה זהה לזו שבתעודת הזהות
- השתמשו בעט (לא בעיפרון)
- היו ברורים – אותיות קריאות, משפטים פשוטים
- אם יש תיקון – תחתמו לידו

אם אתם עושים צוואה בעדים:

- כתבו או הקלידו את הצוואה
- רשמו את התאריך בראש
- מצאו שני עדים כשרים (לא יורשים!)
- חתמו בפניהם
- אמרו להם במפורש: "זו צוואתי"
- העדים חותמים מיד אחריכם
- העדים רושמים את פרטיהם המלאים

טיפ מקצועי: גם אם עשיתם צוואה בעדים – כדאי לצלם וידאו של המעמד. זה לא חובה חוקית, אבל זה "ביטוח" נהדר נגד טענות של "לא הבין מה הוא עושה" או "היה בלחץ".

צ'קליסט – שלב 3: אחסון ועדכון



שקלו הפקדה ברשם הירושות

זה עולה כמה עשרות שקלים ומבטיח שהצוואה לא תאבד ושלא יוכלו "להעלים" אותה. מגיעים למשרד הרשם עם הצוואה ות"ז, ומקבלים אישור הפקדה.



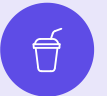
שמרו את הצוואה במקום בטוח

כספת בבית, כספת בבנק, אצל עורך דין. וודאו שלפחות אדם אחד **שאתם סומכים עליו** יודע איפה הצוואה נמצאת. אל תסמכו על "ימצאו אותה במגירה".



אל תשכחו את המוטבים בפנסיה/ביטוחים

זה לא חלק מהצוואה! התקשרו לסוכן ועדכנו מי המוטבים. עשו את זה בכל פעם שיש שינוי במצב המשפחתי.



עדכנו את הצוואה לפחות אחת ל-5 שנים

או אחרי כל אירוע חיים משמעותי: נישואין, גירושין, לידה, מוות של יורש, רכישת נכס גדול, מכירת נכס. **חיים משתנים – הצוואה חייבת להשתנות איתם.**

**פרק י': הלקחים המעשיים – מה לקחת
הביתה?**

סיכום ומסרים

אז מה למדנו היום? הגיע הזמן לסכם את המסרים המרכזיים – אלה שאתם צריכים לזכור גם אחרי שתצאו מכאן.



עשרת הדברות של צוואה טובה

01

אל תדחו – עשו את זה עכשיו

אין גיל "נכון" לצוואה. יש רק רגע נכון – עכשיו. תאונות קורות. מחלות מתפרצות. מוות לא שולח הזמנה.

03

בחרו את סוג הצוואה המתאים לכם

יש לכם דרישה לפרטיות מוחלטת? בכתב יד. רוצים הגנה מקסימלית? בפני רשות. רוב האנשים? צוואה בעדים.

05

הפקידו את הצוואה ברשם

זה זול, זה מהיר, וזה מבטיח שהצוואה לא תאבד ושלא יוכלו להעלים אותה.

07

אל תשכחו פנסיה וביטוחים

הכסף הכי גדול לעיתים לא עובר דרך הצוואה. עדכנו מוטבים!

09

הגנו על הילדים מעצמם

אפשר להוריש בתנאי גיל, להקים נאמנות, לקבוע תנאים שימנעו מהכסף להיכנס לגירושין או חובות.

02

היו ספציפיים ומפורטים

לא "הרכוש שלי" אלא "הדירה ברחוב הרצל 15, תל אביב". לא "חלוקה הוגנת" אלא "50% ליוסי, 25% לשרה, 25% לדני".

04

עדים כשרים – זה קריטי

לא יורשים. לא קרובי משפחה של יורשים. לא קטינים. שתי דקות של תשומת לב כאן יכולות לחסוך שנים של משפט.

06

עדכנו כל כמה שנים

חיים משתנים. אנשים נולדים, נפטרים, מתגרשים, מתחתנים. הצוואה צריכה לשקף את המציאות הנוכחית.

08

היזהרו מהעברת נכסים בחיים

לתת דירה במתנה בחיים זה מסוכן. אם כבר עושים – רק עם הערת אזהרה בטאבו.

10

צוואה היא מתנת אהבה

צוואה טובה היא לא רק חלוקת רכוש. היא מתנה אחרונה של **בהירות**, שקט נפשי, **ומניעת סכסוכים** למשפחה שלכם.

המצווה לקיים דברי המת



בהלכה היהודית יש עקרון מרכזי: "מצווה לקיים דברי המת". זה לא רק עיקרון דתי – זה עיקרון מוסרי בסיסי.

כשאדם מת, הדבר היחיד שנשאר ממנו הוא הרצון שלו. אם אנחנו לא מכבדים את הרצון הזה – אנחנו מוחקים את האדם בפעם השנייה.

אבל כדי שנוכל לכבד את הרצון, הרצון צריך להיות ברור. צוואה מעורפלת, צוואה לא מעודכנת, או העדר צוואה – גורמים לכך שאי אפשר לכבד את רצון המת, כי אף אחד לא יודע מה הוא היה רוצה.

לכן, הצוואה שלכם היא לא רק עבורכם. היא עבור המשפחה שתישאר. היא המתנה האחרונה שלכם – מתנה של וודאות, של כבוד, של שלום בית.





**שאלות ותשובות – הדברים שתמיד
רציתם לדעת**

השאלות הכי נפוצות

שאלות נפוצות – חלק 1

1

האם אני יכול לנשל ילד לגמרי?

כן. בישראל יש חופש מוחלט לצוות. אין "חלק שמור". אבל – צפו להתנגדות. הילד המנושל ינסה לטעון שהייתה השפעה בלתי הוגנת או שלא הייתם כשירים. כדי למנוע את זה: הוסיפו אישור רפואי שאתם צלולים, צלמו וידאו שבו אתם מסבירים את הסיבה לנישול, והוסיפו מכתב מפורט בצוואה.

2

מה קורה אם יש שתי צוואות סותרות?

הצוואה האחרונה בזמן גוברת. אם יש צוואה מ-2020 וצוואה מ-2023 – זו מ-2023 תקפה (ובתנאי שהיא לא מתייחסת רק לחלק מהעיזבון). לכן חשוב מאוד לתארך צוואות!

3

האם אפשר לשנות צוואה אחרי שכתבתי אותה?

בהחלט. עקרון ההדירות – צוואה ניתנת לשינוי בכל עת. אפשר לכתוב צוואה חדשה, לבטל את הקודמת, או לכתוב תוספת לצוואה קיימת (קורא לזה "קודיצ'יל").

4

מה אם אני לא מוצא את הצוואה אחרי הפטירה?

בעיה. אם יש צילום של הצוואה – אפשר להגיש אותו, אבל צריך להסביר למה המקור אבד (האם המנוח הרס אותו כי התחרט?). אם לא מוצאים כלום – מניחים שלא הייתה צוואה, והעיזבון יחולק לפי חוק הירושה. לכן חשוב להפקיד ברשם!

שאלות נפוצות – חלק 2

1

האם אפשר לכתוב צוואה ביחד עם בן/בת הזוג?

כן, זה נקרא "צוואה הדדית". כל אחד כותב צוואה נפרדת, אבל בדרך כלל עם תוכן זהה: "אני מוריש לבן הזוג, ואחריו – לילדים". אבל זכרו: אחרי שאחד מת, השני לא יכול לשנות את הצוואה באופן שפוגע ביורשים (סעיף 8א לחוק).

2

מה עם חובות? האם היורשים משלמים אותם?

היורשים יורשים גם את החובות – אבל רק עד גובה העיזבון. אם העיזבון שווה 100 אלף והחובות 500 אלף – היורשים משלמים 100 אלף, לא יותר. אם העיזבון מלא בחובות ולא כדאי – אפשר **לוותר על הירושה** (צריך להגיש ויתור רשמי תוך זמן מוגבל).

3

האם אפשר לערוך צוואה בשפה זרה?

כן, אבל צריך תרגום מוסמך לעברית בזמן הגשתה לקיום. אם המצווה לא דיבר עברית – צריך להוכיח שהוא הבין את התוכן (למשל, מתרגם היה נוכח בעריכה).

4

מה אם אני רוצה להוריש לעמותה או למטרה ציבורית?

מותר ומומלץ. אפשר להוריש כמה שרוצים לעמותות, לאוניברסיטאות, לבתי חולים. זה גם יכול להפחית מס (אם יש) ולהנציח את שמכם.

סיכום: אל תחכו – עשו את זה היום

הגענו לסוף המסע שלנו בעולם הצוואות והירושות. אני יודעת שזה לא נעים לחשוב על המוות. אני יודעת שזה מפחיד. אני יודעת שקל יותר לדחות ולהגיד "אני עוד צעיר, יש לי זמן".

אבל אין לכם זמן. אף אחד מאיתנו לא יודע מתי יגיע הסוף. והמשפחה שתישאר מאחור – היא זו שתשלם את המחיר של הדחיינות שלכם.

צוואה טובה היא לא רק חלוקת רכוש. היא מתנה של אהבה, של כבוד, של בהירות. היא הדרך האחרונה שלכם להגן על המשפחה שלכם – גם אחרי שאתם כבר לא כאן.



המשימה שלכם עכשיו:

תוך שבוע – קבעו פגישה עם עצמכם. שבו, רשמו את הנכסים, החליטו מי מקבל מה, וכתבו צוואה ראשונית.

אין צורך שהיא תהיה מושלמת. אפשר תמיד לעדכן. אבל **חייבת להיות משהו.**

כי צוואה טובה היא שקט נפשי – גם לכם וגם למשפחתכם.

תודה רבה על ההקשבה. האם יש שאלות?

עו"ד ענבל כספי גאון | מומחית לדיני יירושות וצוואות